

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 10 (Mart/March 2023), s. 893-918.
Geliş Tarihi-Received: 09.01.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 27.02.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1231498

Keman Eğitiminde Fizyolojik Rahatsızlığı Bulunan Bireylere Alternatif Parmak Numarası Yaklaşımı

Alternative Finger Number Approach to Individuals with Physiological Disorder in Violin Education

Uğur ÇİT*

Öz

Müzik eğitiminin gelişim süreci geçmişten bugüne ilerlemeye devam etmektedir. Kullanılan çalgılar ve müziğe dair yaklaşımlar da bu ilerlemenin getirdiği yeniliklerden etkilenmektedir. Müziğin önemli bir basamağı olan çalgı eğitimi sürecin olmazsa olmazları arasındadır. Fakat fiziksel problemler çalgı icra etmeyi engellemekte ve bu konuda yeterli çalışmalar yapılmamaktadır. Müzik eğitiminin sadece bir topluluğa ya da belirli kriterlere sahip bireylere has olmadığı ve tüm bireylerin eğitimde eşit haklara sahip olduğu bir gerçekliktir. Toplumun tüm üyeleri gibi engelli bireylerin de çalgı eğitimi alma hakları vardır. Bu araştırmada keman eğitiminde (performansında) fizyolojik rahatsızlığı bulunan bireylerin kullandığı parmak numaralarına yönelik yaklaşımlar önerilmiştir. Bu yaklaşımlar bağlamında parmaklarından biri veya birkaçı olmayan ya da parmağı olup işlevsiz olan veya en az bir parmağını kullanabilen bireylerin keman çalma becerilerinin geliştirilmesi bireylerin müzikal gelişimlerinin ilerletilmesine ve ülkemiz eğitim müziğinin eksik kaldığı bazı noktaların tamamlanmasına yardımcı olacaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda kemanda birinci, ikinci ve üçüncü pozisyon için alternatif parmak numaraları yazılmış ve fizyolojik rahatsızlığı olan bireylerin de keman eğitim sürecine dahil edilmeleri için bir yol açmak adına alanda yapılacak olan çalışmalara kaynaklık etmesi için öneriler sunulmuştur. Üç adet alanında uzman keman eğitmeni ile görüşülmüş ve sonuç olarak parmak numaraları işlevsel bulunmuştur. Araştırmanın keman eğitimi kaynakları arasında ilk olması sebebiyle ilgili literatürde kaynak olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Keman, eksik parmak, kullanılmayan parmak, keman öğretimi.

Abstract

The development of music education continues to progress from past to present. The instruments used and approaches to music have also been affected by the innovations brought about by this progress. Instrument training, an important step in music, is among the essentials of the process. However, physical problems prevent instrument performance and there are not enough studies on this subject. It is a fact that music education is not exclusive to a community or individuals with certain criteria and that all individuals have equal rights to education. Like all members of society, individuals with disabilities have the right to receive instrumental education. In this study, approaches to the finger numbers used by individuals with physiological disorders in violin education (performance) are proposed. In the context of

* Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, Tunceli/Türkiye, e-posta: ugurcit@munzur.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4822-4551.

these approaches, improving the violin playing skills of individuals who do not have one or more of their fingers, or who have dysfunctional fingers or who have the use of at least one finger, will help to improve the musical development of individuals and to fulfill some of the missing points in the educational music of our country. In line with the purpose of the study, alternative finger numbers for the first, second and third positions on the violin were written and suggestions were presented to be a source for future studies in the field in order to make way for the inclusion of individuals with physiological disorders in the violin education process. Three expert violin instructors were consulted and as a result, the finger numbers were found to be functional. Since the study is the first among the violin education resources, it is believed that it will be a source in the relevant literature.

Keywords: Violin, missing finger, unusable finger, violin teaching.

Giriş

Müzik bütün toplumların kendi yapısal dokusu içerisinde insanların duygu ve düşüncelerini birbirine aktarmalarının en önemli yollarından birisidir. Bireylerin toplum içerisinde diğer bireylerle beraber yaşama sürecinde müzik, hem bireysel hem de toplumsal olarak çeşitli amaçlar çerçevesinde ve belirli bir güzellik anlayışına dayanarak insanların sesleri kendi toplumsal yapısına uygun şekilde bir araya getirmesi olarak tanımlanabilir (Uçan, 1997, s. 10).

Geçmişten günümüze insanların gelişimi ve değişimi müziğin çeşitlenmesini sağlamıştır. Anlatım gücünün yüksek olması sebebiyle bütün toplumlarda giderek kendisine daha çok yer bulan müziğin eğitim yoluyla daha çok kitleye sistemli bir şekilde ulaştırılması konusu önem kazanmıştır. Eğitim, bireylerin istenilen davranışlara kendi yaşantıları vasıtasıyla kasıtlı bir şekilde ulaştırılmasını sağlar (Ertürk, 1972, s. 12).

Müzik eğitiminin en önemli basamaklarından birisi olan çalgı eğitimi alabilmek için fizyolojik olarak sağlıklı olmak gerekmektedir. Özellikle sağ ve sol el parmakları bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Çalgı eğitimi alan ya da henüz eğitime başlamamış bireylerin sol el parmaklarından biri ya da birkaçını herhangi bir fizyolojik problem sebebiyle kullanamaması müzik kariyerlerinin sonlanmasına ya da başlamadan bitmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda ele alındığında bu durum toplumun istedik yönde gelişip ilerlemesine engel olmakta ve bireylerin özgüvenlerinin düşmesi sebebiyle mutsuz bir toplum tablosunu karşımıza çıkarmaktadır. Bu konuda yapılmış çalışmaların sayısının azlığı alanda eksiklik oluşturmaktadır. Fizyolojik problemleri sebebiyle parmaklarının bir ya da birkaçını kullanamayan bireylerin problemlerinin tamamen ya da kısmen çözümüne yönelik yaklaşımlar, bu alanda yapılmış spesifik bir çalışma olmaması sebebiyle sorunun çözümüne dair bir yaklaşım sunması ve bedensel engelli bireylere yönelik parmak önerisi yaklaşımı ile alanda yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi açısından önemlidir.

Müzik Eğitimi

Günümüzde müzik eğitiminin verildiği alanlar genel olarak devlete bağlı okullar, özel okullar, özel kurslar, belediyeler ve bireysel olarak ders veren öğretmenler olarak sıralanabilir fakat en temelde bu süreçleri "genel, özengen ve mesleki" müzik eğitimi başlıkları altında toplamak mümkündür. Genel müzik eğitimi okullarımızda seçmeli ya da mecburi ders olarak verilen eğitimi, özengen müzik eğitimi amatör anlamda yukarıda saydığımız okul dışındaki bireyin kendi isteğiyle aldığı eğitimi, mesleki eğitim ise günümüzde ilkokuldan başlayıp doktora kadar uzanan ve bireyin müziği meslek edinmeyi amaçladığı eğitimi ifade etmektedir (Uçan, 1997, s. 30). Müzik eğitiminin önemli bir bölümünü işgal eden çalgı eğitimi günümüzde gittikçe popüler hale gelmektedir.

Çalgı Eğitimi

Çalgı eğitiminin bütün dünyada olduğu gibi ülkemizdeki yeri ve önemi de çok büyüktür. Müzik eğitimi basamaklarının neredeyse tamamında çalgı eğitimi mevcuttur. Özellikle günümüz dünyasında müziğin popüler hayatın en önemli öğelerinden birisi olması gençlerin daha çok ilgisini çekmekte ve onların çalgı eğitimine yönelmelerini teşvik etmektedir. İcra kabiliyeti olan bireylerin toplum içerisinde farklı bir yere sahip olması ailelerin de bu eğitime destek vermesini sağlamaktadır. Çünkü çalgı eğitimi yoluyla kişi toplumsal hayata pozitif bir katılım ve fayda sağlamaktadır. Bu eğitim vasıtasıyla bireyler varolan yeteneklerini arttıracak, müzikal bilgi ve bakış açısını olabildiğince yükseğe taşıyacaktır (Birgül ve Nacaklı, 2017, s. 414).

Dünyada ve Ülkemizde Keman Eğitimi

XVI. yüzyıla girildiğinde ana gövde yapısı oturtulmaya başlanmış olan keman italyan keman yapımcılarının önderliğinde ilerlemeye devam etmiş ve 1710 yılına gelindiğinde günümüzde kullanılan son halini almıştır (Erdal, 2010, s. 9).

Keman icrası yoluyla neredeyse tüm insani duyguların ifade edilebiliyor olması bu çalgıyı dünyada popüler hale getirmiştir. Keman, günümüzde medyada geniş bir yer bulması ve sadece klasik müzik değil aynı zamanda da tüm müzik türlerinde ifade gücünün yüksek olması sebebiyle tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz müzik kültüründe de geniş bir yer tutmaktadır. Bu nedenle keman eğitiminine verilen önem ve bu konuda yapılan çalışmalar günden güne artmaktadır. Keman eğitimi hem mesleki hemde özengen açıdan ilgi gördüğü için okul içi ve dışında verilen çalgı eğitimlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Günay ve Uçan, 1980, s. 8).

Keman denilince dünyada ilk akla gelen müzik türü klasik müziktir. Klasik müzik kaynakları çok sayıda mevcuttur. Hem eğitim metotları hem de eserler olarak çok sayıda eser yazılmış ve bu eserlerin icrası her mecrada yapılmaya devam edilmektedir. Ülkemizde ise keman çok önemli bir yer tutmasına rağmen bu alanda ülkemiz bestecileri ve eğitimcileri tarafından yazılmış keman metotları sınırlıdır. Bu durum alanda eksiklik oluşturmaktadır. Yazılan metot sayısının artması ülkemizin müzik eğitim sürecine ve müzik kültürüne katkı sağlayacaktır.

Tablo 1. Keman için yazılmış Türkçe metotlardan bazıları (Çit, 2014, s. 10).

Saip EGÜZ	Türkü ve Oyun Havalarından Bir Demet	1971
Edip GÜNAY-Ali UÇAN	Mektupla Yükseköğretim Eğitim Enstitüleri Müzik Bölümü	1975-1978
Edip GÜNAY-Ali UÇAN	Çevreden Evrene Keman Eğitimi	1980
Ömer CAN	Keman Eğitimi 1-2-3-4-5-6	1980- 2009
Şendurur Y. - Çilden Ş.	Keman İçin Piyano Eşlikli Albüm	1995
Zeki ÇUBUK - Uğur TÜRKMEN	Yaylılar İçin Düzenlenmiş Ezgiler	1996
Hazar ALAPINAR	Mini Diyaloglar	1998
Ali UÇAN	Keman Eğitimi İçin Özgün Parçalar	2001
Tuğrul GÖĞÜŞ	Keman Metodu 3 cilt	2003
Uğur TÜRKMEN	Birlikte Çalma ve Söyleme	2003

	Dağarcık	
Ali UÇAN	AGSL İçin Keman Ders Kitabı 4 cilt	2004
Burhan HÜSEYİN	Türk ve Batı Müziği Ezgileri İle Yeni Keman Metodu	2007
Mehlika DÜNDAR	İki Keman İçin Piyano Eşlikli Eserler	2005
Mehmet AKPINAR	Keman Eğitimi İçin Makamsal Ezgiler Albümü	2005
Burhan HÜSEYİN	Türkü Demeti	2007
Sibel ÇOBAN	Keman İçin 6 Kolay Konçerto	2008
Hakan ÇUHADAR	Genç Kemancılar İçin Konser Parçaları	2008
Şinasi ÇILDEN	İki Keman İçin Anadolu Türküleri	2008
Mehmet EFE	Keman ve Piyano İçin Türk Ezgileri	2009
Aydın ÖZDEN	Türk Müziğinde Keman Metodu	2011
Mustafa SUNAR	Alaturka Keman Muallimi	1924
Abdulkadir TÖRE	Usul-I Talim-I Kemani	1911
Aydın N. ORAN	Türk Müziğinde Keman İcra, Teknik ve Sanatı	2004
Melih GÜNAYDIN	Keman İçin Klasik Türk Müziği Saz Eserleri Albümü	2021
Burhan Hüseyin	Türk Ve Batı Ezgileriyle Yeni Keman Metodu	2007
Dilber YILDIRIM GÖZÜBÜYÜK	Keman Eğitiminde Yeni Metod	2015
Mekan DİNÇER	Sayılarla Keman Öğretim Metodu	2019
Yiğitcan KESENDERE	Keman Metodu	2016

Keman için yazılmış yabancı metotlardan bazıları; Arthur Seybold, Fiyorillo, Hans Sitt, Kreutzer, Mazas, Rode, Wieniavski, Don't, Suzuki, Laoureux, Simon Fischer, Otakar Sevcik, Ivan Galamian, Flesch Zhang.

Yukarıda görüldüğü üzere kemanda parmaklara odaklanan ve engelli bireyleri hedef alan bir çalışma başlığına rastlanamamıştır. Yukarıda bulunan tüm metotlar herhangi bir engeli olmayan bireyler için yazılmıştır. Klasik müzikte metot sayısı sınırsızdır ve bir çalışmaya sığdırmak neredeyse imkansızdır. Bu sebepten ötürü tamamı yerine genel bir örnek alınmıştır. Yapılan literatür taramasının yalnızca bir kısmı araştırmaya dahil edilmiştir. Yukarıda verilen ve diğer literatürdeki keman metotları incelendiğinde engelli bireylerin sol el (sağ el ile keman çalan bireyler de kastedilmektedir). Parmak numaralarına dair herhangi bir veriye rastlanamamıştır. Bu durum hepimizin birer engelli aday olması ve engelli olan bireyler düşünüldüğünde alanda bir eksiklik oluşturmaktadır.

Keman Eğitiminde Karşılaşılan Fizyolojik Problemler

Keman icrasında sağ ve sol el parmaklarının eser icrasında önemli bir yeri vardır. İcracıların doğru teknikle eser ve etütleri seslendirmeleri hem eser kalitesi hem de icracının parmak sağlığı açısından önem arz etmektedir. Bu sebeple keman eğitiminde öğrenilmesi gereken temel teknik ve müzikal basamakların öğrenciye zamanında, doğru bir şekilde sunulması ve aşamaların gözardı edilmemesi gerekmektedir. Keman eğitiminde karşılaşılan fizyolojik problemler genel olarak üzerinden geçmek gerekirse, karpal tünel sendromu (sinir sıkışması), tendinitis (tendon iltihaplanması), bursitis (tendonlar arası kesecik iltihabı), tendinosis (bağ ve dokularda hasar), torasik outlet sendromu (lif, damar sıkışması), tetik parmak (tendon sıkışması), focal distonia (kas kasılması) olarak sıralanabilir (Çimen, 2003, s. 175-180). Keman icracıları bu gibi sebeplerden ötürü fizyolojik rahatsızlıklara maruz kalabilirler. Bu durum yıllarca emek verdikleri müzik yaşamlarının sonlanmasına ya da yıllarca keman çalamadıkları için üst düzey eser icra kabiliyetlerini kaybetmelerine neden olabilir.

Bunların yanısıra keman çalmayan fakat kemana gönül vermiş ve gerek profesyonel gerekse amatör olarak keman çalmak isteyen fakat fizyolojik problemleri dolayısıyla bunu başaramayan icracı adayları bulunmaktadır. Engellilik doğuştan ya da daha sonradan oluşan bir bedensel veya ruhsal problem sonucunda kişinin bedensel ya da ruhsal faaliyetlerini gerçekleştirirken yaşadığı kısıtlılığı ifade etmektedir (Zengin ve Eryılmaz, 2013, s. 52). Parmaklarında fizyolojik problemleri bulunan, doğuştan ya da sonradan parmaklarından bazılarını ya da birini kaybeden bireylerin keman çalma isteğine yeterince karşılık bulamadığı düşünülmektedir. XXI. yüzyılda eğitimde önemli bir yol katedilmiştir. Bu gelişim sürecinde engelli bireylerin keman çalma isteğinin gözardı edilmesi yaşadığımız yüzyılın eğitim anlayışı ile bağdaşmamaktadır (Kılınçlı, 2019, s. 68). Konu bu bağlamda ele alındığında fiziksel problemleri olan bireylerin topluma kazandırılması, özgüvenleri yüksek ve mutlu bireyler olarak hayatlarına devam etmeleri ülkemizin müzik eğitimi ve toplumsal huzuruna katkı sağlayacaktır. Nitekim birçok gelişmiş ülkede engelli olan bireylerin sosyal durumlarını ve yaşam kalitelerini geliştirerek erişebilirliklerini arttırmak suretiyle sosyal hayata adapte edilmeleri konusu amaç edinilmiştir (Tellioglu ve Şimşek, 2016, s. 554). Araştırmanın diğer araştırmalara kaynaklık ederek çalışmaların daha da detaylanması sayesinde bu amaca yaklaşılabilecektir.

Kemandaki en önemli fiziksel faktörlerden ikisi olan sağ ve sol el birbirinden farklı işlevleri birbiri ile aynı zamanda gerçekleştirmek zorundadır. Ancak bu şekilde doğru ses üretebilmek mümkündür. Keman icrasında sağ ve sol elin doğru bir şekilde koordine edilmesi insan beyni tarafından algılanan ve sonuç olarak eyleme dönüştürülen ses oluşturma sürecinin kalitesini belirlemektedir (Yüreğir, 1997, s. -, akt. Çuhadar, 2009, s. 122).

En önemli iki faktörden bir tanesi olan sol elin parmaklarının (sağ elini kullanan bireyler de kastedilmektedir) tamamının sağlıklı bir şekilde çalışıyor olması keman icrasında elzendir. Parmaklardan biri ya da birkaçının işlevini yitirmiş veya etkisini kaybetmek üzere olması icracının keman kariyerinin bitmesine sebep olabilir. Bu durum keman eğitimi sürecinde bir problem oluşturmaktadır. Her düzeydeki kemancı ve kemana yeni başlayacak olan adayların parmaklarında oluşan sıkıntıların tamamen veya kısmen çözümüne katkı sağlayacaktır. Bu konuda literatürde yeterli araştırma olmamasına karşın kimi araştırmalarda sorunun çeşitli yönlerine yönelik çözümler ile alakalı bazı öneriler mevcuttur. Bu önerilerden bazıları da sağlıklı bireylerin keman çalarken mevcut durumlarının korunmasına yöneliktir.

İlgili Araştırmalar

1. Yakup Aksoy ve Aynur Elhan Nayir tarafından 2022 yılında yapılan “Müzik engel tanımaz: Uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engellilerin keman çalma erişimlerine etkisi” adlı araştırmada engelli bireylerin uzaktan keman eğitimine erişimlerinin etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Tek gruplu ön test-son test kullanılan araştırmada keman eğitimini uzaktan alan bedensel engeli bulunan bireylerin bu model ile keman icralarının gelişimi incelenmiştir. Çalışma grubu keman ile tanışmamış, 20-25 yaşlarında tekerlekli sandalye kullanmakta olan üç üniversiteli öğrencidir. 12 hafta süren çalışma haftada bir saat ders verilerek gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda uzaktan eğitim modeli kullanılarak eğitilen öğrencilerden olumlu sonuçlar alınmıştır.

2. Hande Kılınçlı tarafından 2019 yılında yapılan “Fiziksel engelli çocuklarda keman eğitimi uygulamaları; örnek olay incelemesi” adlı araştırmada çalgı eğitiminin engelli bireylere olan etkisi üzerine yoğunlaşmış ve bu bağlamda özengen eğitim almak için özel bir kursa başvuran, 11 yaşında olan ve serçe parmağı olmayan D. isimli kız çocuğu ile iki ay süren haftada iki saatlik dersler yapılmıştır. Bu süre zarfında D.’nin ders esnasında öğrendiği bilgilere karşı tutumu gözlemlenmiştir. Nitel araştırma türünde örnek olay çalışması yapılan araştırmada serçe parmağı bulunmayan ve işaret parmağında deformasyon bulunan D. gözlemlenmiş ve sonuç olarak keman öğrenmede olumlu sonuçlara ulaşıldığı rapor edilmiştir.

3. Gökçe Ergin Dünder tarafından 2008 yılında yapılan “Keman ve viyola çalan öğrencilerde ortaya çıkan sağlık problemleri ve çözüm önerileri” adlı araştırmada müzik eğitimi verilen lisans programlarında eğitim gören keman ve viyola öğrencilerinde ortaya çıkan fizyolojik problemlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örnekleme “Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi Devlet Konservatuarı lisans programında eğitim gören 42 keman ve viyola öğrencisidir.” Anket kullanılarak veri toplanan araştırma sonucunda müzisyenlerde görülen tendinitis, omurga rahatsızlıkları gibi fizyolojik rahatsızlıkların tespiti yapılmış ve çözüm olarak ise “Yoga, Alexander, Feldenkrais ve Thai Chi” yöntemleri önerilmiştir.

4. Aslı Gidergi Özübek tarafından 2019 yılında yapılan “Erken müzik ve keman eğitimi süresince gözlenen fiziksel gelişimler ile karşılaşılması olası sakatlıklar ve önleme stratejileri” adlı çalışmada keman eğitiminde ortaya çıkabilecek sakatlıklar incelenmiş ve durum ile baş etme biçimleri üzerine yoğunlaşmıştır. Oluşabilecek çeşitli sakatlık türlerine değinilmiş ve sebepleri hakkında bilgi verilmiştir. Sakatlıkların önlenmesine yönelik resimler yardımıyla çeşitli egzersizler önerilmiş ve bu yolla sakatlıkların önlenmesi için fayda sunulması amaçlanmıştır. Sonuç olarak bu egzersizler ile sakatlıkların önüne geçilebileceği vurgulanmıştır.

5. Gülten Cüceloğlu Önder tarafından 2013 yılında yapılan “Müzik eğitimi anabilim dalı lisans öğrencilerinin çalgı çalmaya bağlı bedensel sorun yaşama durumlarının çeşitli değişkenler yönünden incelenmesi (Makü Örneği)” adlı çalışmada öğrencilerin yaşamış olduğu fizyolojik problemlerin çeşitli değişkenlerden etkilenip etkilenmediği ve bu sorunların sebeplerine dair öğrenci görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında eğitim gören 125 öğrenci oluşturmaktadır.” Araştırmacının geliştirmiş olduğu anket çalışma grubu tarafından doldurulmuş ve sonuç olarak bel, sırt, boyun bölgelerinde sorun tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma sırası ve sonrasında yaşanmakta olan bedensel problemler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş, ayrıca bedensel problem ve cinsiyet arasında da anlamlı bir ilişki tespiti yapılmış, son olarak da bedeni ısıtmadan çalışma yapmamak gerektiği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.”

6. Kimberly McCord ve Margaret Fitzgerald tarafından 2006 yılında yapılan "Children with Disabilities Playing Musical Instruments" isimli araştırmada dördüncü sınıftan engelli bir birey keman çalma isteği ile müzik öğretmenine başvurmuştur. Gerekli kitap önerileri yapılmış ve keman edinmesi sağlanmıştır. Utangaç ve sessiz bir birey olan S. ailesinin büyük desteği ile keman derslerine bir yıl boyunca devam etmiştir. İlk başlarda çok başarılı bir eğitim süreci geçiren S. arkadaşlarına da yardımcı olacak duruma gelmiştir. Yay çekme ve ses çıkarma konusunda çok başarılı olmuştur. Fakat zor eserler ve notaların öğrenilmesi söz konusu olduğunda gelişimi neredeyse durmuştur. İlk aşamalarda eğitim başarısız geçmiş ve sonuç alınamamıştır. Daha sonra notaları öğretene renkli kartlar ve buna benzer çalışmalar yoluyla engelli bireyin anlama güçlüğü ortadan kaldırılmış ve sınıfındaki diğer enstrüman çalan bireyleri yakalamıştır.

7. Brown L. S. ve diğerleri tarafından 2012 yılında yapılan "Music Research with Children and Youth with Disabilities and Typically Developing Peers: A Systematic Review" isimli araştırmada 1999'dan 2009'a kadar hakemli dergilerde yayınlanan engelli çocuk ve gençler üzerine yapıldığı belirlenen 45 müzik araştırması sistematik olarak incelenmiş, araştırmaların metodolojilerinin işlevselliği araştırılmış, ölçüm araçlarının güvenilirliği analiz edilmiş ve bulguları değerlendirilmiştir. Sonuç olarak bulgular çalışmaların büyük çoğunluğunun deneysel olduğunu, otizmli katılımcılar ve özel eğitim üzerine yapılan çalışmalarda artış olduğunu fakat öğrenme güçlüğü çeken bireyleri inceleyen makalelerin yüzdelerinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan tarama sonucunda ortaya çıkan araştırmalardan bazıları yukarıda paylaşılmıştır. Hem araştırmada paylaşılan hem de paylaşılmamış olan veriler ışığında yukarıda görüldüğü üzere yapılan araştırmalar durum tespiti yapmak, var olan sağlık durumunu korumak ve geliştirmek üzerine yapılmıştır. Yalnızca bir araştırmada serçe parmağı olmayan bir öğrenci keman dersi almış fakat derste parmak numarası yaklaşımı konusunda herhangi bir nota üzerinde gösterilmiş veriye rastlanamamıştır. Laura S. ve diğerlerinin 2012 yılında yaptığı araştırma ile engelliler üzerine yapılan çalışmaların sayısının yetersizliği ortaya konulmuştur.

Problem

Bu çalışmada fizyolojik rahatsızlıkları olan bireylerin keman eğitimi sürecine dahil edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda keman üzerinde birinci, ikinci ve üçüncü pozisyonda bulunan notalara karşılık gelen klasik parmak numaraları incelenmiş ve yerine yeni parmak numaraları önerilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi fizyolojik problemleri olan bireylerin keman çalabilmeleri için ne tür yaklaşımların kullanılabileceği olarak belirlenmiştir. Bu probleme bağlı olan aşağıdaki alt problemlerin yanıtları aranmıştır.

Alt Problemler

1. Keman eğitiminde el parmaklarından biri ya da birkaçını kullanamayan bireylere nasıl bir yaklaşım önerilebilir?
2. Bu araştırmada geliştirilmiş olan yaklaşım, alanında uzman keman eğitmenleri tarafından işlevsel görülmekte midir?

Sınırlılıklar

1. El parmaklarında fizyolojik sorunu olup en az bir parmağını kullanabilen bireylere yönelik yaklaşımlar,
2. Anadolu Üniversitesinde görev yapan keman alanında uzman üç öğretim elemanı ve

3. Araştırmacı tarafından önerilen alternatif parmak numaraları yaklaşımları ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada keman eğitimi alan ya da almaya karar veren bireylerden fiziksel problemleri olan ve bu sebeple parmaklarının bir ya da birden fazlasını kullanamayan bireylere yönelik yaklaşımlar önerilmiş ve araştırma bu bağlamda nitel araştırma türünde genel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Geçmişte veya var olan bir olguyu olduğu şekli ile değişim çabası gütmeksizin anlatmayı amaçlayan tarama modelleri bir araştırmanın içerisinde tek başına kullanılabilirken tarama modelleri kullanılmadan yapılan bir araştırma modeli bulunmamaktadır (Karasar, 2002, s. 77).

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem yapma, görüşme yapma ve doküman analiz etme gibi nitel veriler toplamaya yarayan yöntemlerin kullanıldığı, doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konulan algı ve olayların nitel sürece göre şekillendiği bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s. 35).

Evren ve Örneklem

Araştırmada iki evren ve örneklem mevcuttur. Birinci evren fizyolojik herhangi bir problemi bulunan bireylerin keman çalmasına yönelik tüm yaklaşımlar ve örneklem ise sol el parmaklarında (eğer birey sağ el ile tuşe kullanıyor ise sol el parmak numaraları sağ elide kapsamaktadır) fizyolojik problem bulunan bireyler için geliştirilen alternatif parmak numarası yaklaşımıdır.

İkinci evren yarı yapılandırılmış görüşme yapmak için keman alanında uzmanlaşmış tüm eğitimciler ve örneklem ise Anadolu Üniversitesinde görev yapan üç öğretim elemanıdır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, keman eğitim kaynakları ile ilgili literatür taraması yapılmış ve keman eğitimi alanında ulaşılabilen kaynakların konu başlıkları tespit edilmiştir. Parmaklarında fizyolojik problemleri olan bireylere alternatif parmak numarası önermeyen tüm çalışmalar ve metotlar bu bireylerin ihtiyaçları düşünüldüğünde eksik kabul edilmiştir. Tespitler ışığında alternatif parmak numarası önerileri yaklaşımı geliştirilmiştir. Ardından alanyazını doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formunun ilk hali altı adet sorudan oluşmuştur. Bu sorular hakkında iki ölçme ve değerlendirme uzmanı ve keman eğitimi alanında uzman üç eğitmen ile görüşülerek sorular üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzmanlar birbirinden bağımsız olarak sürece dahil olmuştur. Sonuç olarak soru sayısı üçe düşmüştür. Her ana sorunun altında dört adet sonda soru mevcuttur. İki ölçme değerlendirme uzmanının birisi kadın diğeri ise erkektir. Yaşları otuz ila altmış arasında değişmektedir. Akademik ünvanları professor ve doçenttir. Hizmet yılları on yılı aşkın bir süreyi kapsamaktadır. Diğer üç keman eğitimi alanında uzmanın ise ikisi erkek birisi kadındır. Yaşları otuz ila ellibeş arasında değişmektedir. Akademik ünvanları professor, doçent ve öğretim elemanıdır. Hizmet yılları on yılı aşkın bir süreyi kapsamaktadır.

Anadolu Üniversitesinde görev yapan üç uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlara, öncelikle söz konusu parmak numaraları iletilmiş ve incelemeleri rica edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular araştırmacılara belirlenen gün ve saatte telefon yoluyla mobil ortamda iletilmiştir. Her soruya alınan

cevaptan sonra uzmanlardan süre istenmiş ve bu süre boyunca araştırmacı ses kayıt cihazına cevapları tekrarlayarak kaydetmiştir. Kaydedilen ses verisini uzmanlar da duydukları için onayları alınarak diğer sorular sorulmuş ve her cevap araştırmacı tarafından aynen tekrar edilerek ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Bu sayede telefon görüşmesi esnasında zayıf bağlantı sebebiyle oluşabilecek kayıpların giderilmesi hedeflenmiştir. Elde edilen veriler kelimesi kelimesine bilgisayar ortamında yazıya dökülmüştür. Görüşme detaylarına ikinci alt problem bulgularında değinilmiştir. Uzmanlar “K 1”, “K 2” ve “K 3” olarak anılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme sırasında ses kayıt cihazına kaydedilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak daha önce belirlenen temalar ışığında hazırlanmış olan sorulara göre özetlenip yorumlanmıştır. Öncelikle betimsel analiz süreci için görüşme formundaki sorular ışığında bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeve kapsamında ulaşılan veriler düzenlenerek diğer aşamaya geçilmiştir. Bu yaklaşımda ulaşılan bulgular tanımlanmış ve son aşamada ise bulguların açıklanması ve yorumları yapılmıştır. Bu yaklaşımın amacı yapılan görüşme ve gözlemin sonucunda ortaya çıkan verilerin düzenlenip yorumlanarak okuyucuya ulaştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 224).

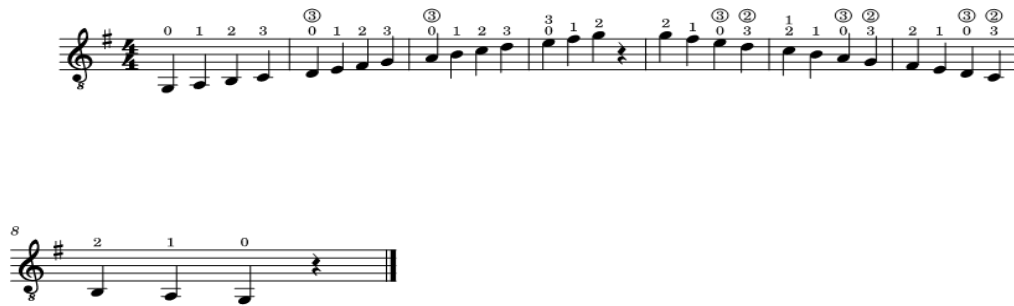
Birinci pozisyonda sol majör iki oktav gam için, ikinci pozisyonda si major iki oktav gam için ve üçüncü pozisyonda do major iki oktav gam için alternatif parmak numaraları yaklaşımı önerilmiştir. Her gam için serçe, serçe ve yüzük, serçe yüzük ve orta, yalnızca yüzük, yalnızca orta ve yalnızca işaret parmağını kullanamayanlar için alternatif parmak önerisi yaklaşımı benimsenmiştir. Bu bağlamda öncelikle parmaklarında fizyolojik rahatsızlığı bulunan bireylere yönelik keman öğretimi yaklaşımı ve akabinde yarı yapılandırılmış görüşme formuna uzmanlar tarafından verilen cevaplar ışığında elde edilen bulgular aşağıda açıklanmıştır.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

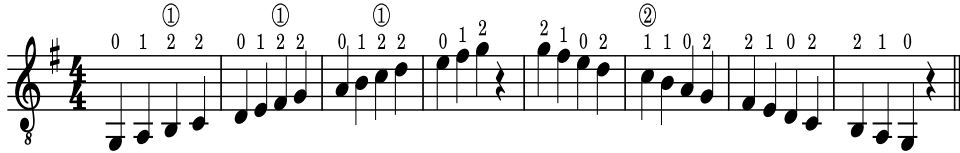
Bu çalışmanın amacı çerçevesinde sunulan keman öğretimi yaklaşımlarına yönelik bulgular aşağıda verilmiştir.

Sol major gamı birinci pozisyon yaklaşımı için aşağıda belirtilen parmakların, kol, dirsek, bilek ve eli kemana yaklaştırarak ve serçe parmak yerine üçüncü parmak ya da boş tel kullanılarak uygulanması önerilmektedir. Parantez içindeki rakamlar alternatif parmak numaralarını temsil etmektedir. Her iki parmak numarasının da eserin müzikalitesine göre araştırılarak kullanılması tavsiye edilmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Yalnızca serçe parmağını kullanamayan bireyler için sol majör birinci pozisyon gamı parmak numaraları

Sol major gamı birinci pozisyon yaklaşımı için aşağıda belirtilen parmakların kol ve dirseği öne alıp, bilek ve elin kemana, doğru bir şekilde yerleştirilmesiyle uygulanırsa daha verimli olacağı düşünülmektedir. Serçe ve yüzük parmağı yerine birinci ve ikinci parmakların kullanılması önerilmektedir. Parantez içindeki rakamlar alternatif parmak numaralarıdır ve her iki parmak numarasının da gerekli çalışma yapılmak suretiyle parçanın müzikalitesine göre kullanılması önerilmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Serçe ve yüzük parmağını kullanamayan bireyler için sol majör birinci pozisyon gamı parmak numaraları

Sol major gamı birinci pozisyon yaklaşımı için serçe, yüzük ve orta parmak yerine sadece birinci parmakla keman çalmak için kol, dirsek ve bileğin diğer parmaklar varmış gibi hareket ettirilmesi önerilmektedir. İstenilen bir eseri seslendirmek için parmağın bilek ve dirsek yardımıyla hareket ettirilmesinin faydalı olacağı öngörülmektedir. Sadece bir parmak ile hareket edileceğinden dolayı glissando oluşabilir. Bunu engellemenin yolunun dirsek, bilek ve yayın bu eksikliği kapatacak bir beceri ile kullanılması olduğu düşünülmektedir. Kullanılmayan parmakların işlevlerini bu şekilde yerine getirmenin mümkün olacağı öngörülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Serçe parmağı, yüzük ve orta parmağını kullanamayan bireyler için sol majör birinci pozisyon gamı parmak numaraları

Sol major gamı birinci pozisyon yaklaşımı için yüzük parmağı yerine ikinci ve dördüncü parmakların kullanılması önerilmektedir. Parmak kaslarını yeterince geliştirerek ve bu uygulamaları her gün yüzlerce kez parmakları zorlamadan uygulayarak başarılı sonuçlar alınacağı öngörülmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Yalnızca yüzük parmağını kullanamayan bireyler için sol majör birinci pozisyon gamı parmak numaraları

Sol major gamı birinci pozisyon yaklaşımı için orta parmak yerine üçüncü parmağın kullanılması önerilmektedir. Gerekli durumlarda üçüncü ve dördüncü parmaklar do notasında birbirinin yerine kullanılabilir. Yukarıda bahsedilen el-kol pozisyonu durumu burada da geçerlidir (Şekil 5).

Şekil 7. Yalnızca serçe parmağını kullanamayan bireyler için si majör ikinci pozisyon gamı parmak numaraları

Si major gamı ikinci pozisyon yaklaşımı için nota geçişlerinde daha önce yapılan önerilere uyulması önerilmektedir. Notadan notaya geçerken doğallığı kaybetmemek için parmağı telin üzerinde gezdirmenin icracıya katkı sunacağı düşünülmektedir. Burada serçe ve yüzük parmak yerine ikinci parmağın, ikinci parmak yerine de birinci parmağın kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bazen eserin gidişatına göre parmağı tamamen kaldırmak bazen de glissando ile geçmek konusu araştırılarak uygulanmalıdır (Şekil 8).

Şekil 8. Serçe ve yüzük parmaklarını kullanamayan bireyler için si majör ikinci pozisyon gamı parmak numaraları

Si major gamı ikinci pozisyon yaklaşımı için burada sadece birinci parmakla çalınması önerilmektedir. Tüm dikkatin kol ve bilekte olması diğer parmaklar varmış gibi çalma becerisini kazanmanın bir yolu olarak önerilmektedir (Şekil 9).

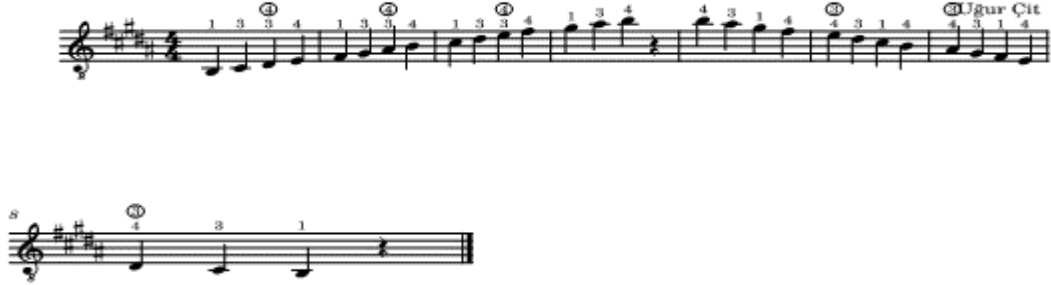
Şekil 9. Serçe parmağı, yüzük ve orta parmağını kullanamayan bireyler için si majör ikinci pozisyon gamı parmak numaraları

Si major gamı ikinci pozisyon yaklaşımı için burada dördüncü parmağın üçüncü parmak olarak kullanılması önerilmiştir. Gerektiğinde uzak noktalara parmak uzatmanın işlevsel olacağı düşünülmektedir (Şekil 10).

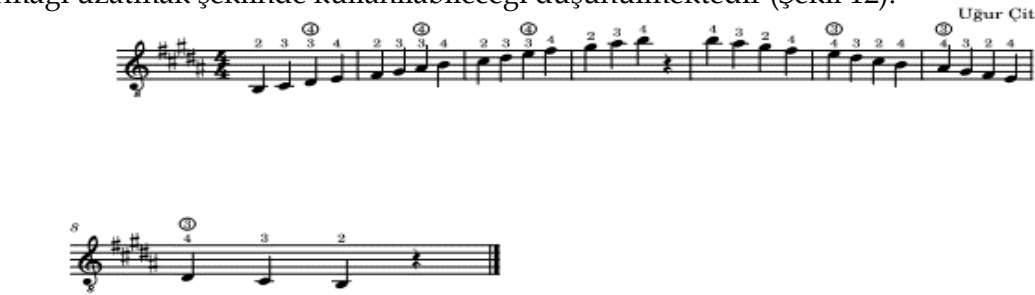
Şekil 10. Yalnızca yüzük parmağını kullanamayan bireyler için si majör ikinci pozisyon gamı parmak numaraları

Si major gamı ikinci pozisyon yaklaşımı için burada parçanın orta parmak yerine üçüncü parmağı kullanarak çalınması önerilmiştir. Üçüncü parmak ve dördüncü parmağın birbirinin yerine kullanılabileceği öngörülmüştür (Şekil 11).

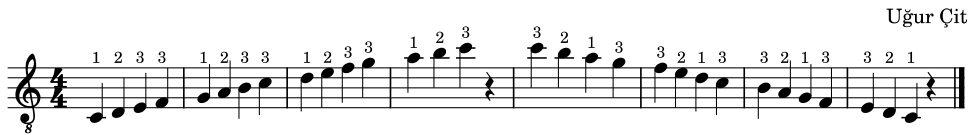
Şekil 11. Yalnızca orta parmağını kullanamayan bireyler için si majör ikinci pozisyon gamı parmak numaraları

Si major gamı ikinci pozisyon yaklaşımı için burada si major gamının birinci parmak yerine ikinci parmağı kullanarak çalınması önerilmiştir. İkinci parmak yerine üçüncü parmak, üçüncü parmak yerine dördüncü ya da eser gereksinimlerine göre üçüncü parmağı uzatmak şeklinde kullanılabileceği düşünülmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Yalnızca işaret parmağını kullanamayan bireyler için si majör ikinci pozisyon gamı parmak numaraları

Do major gamı üçüncü pozisyon yaklaşımı için üçüncü parmağın serçe parmak gibi kullanılarak çalınması önerilmiştir (Şekil 13).

Şekil 13. Yalnızca serçe parmağını kullanamayan bireyler için do majör üçüncü pozisyon gamı parmak numaraları

Do major gamı üçüncü pozisyon yaklaşımı için üçüncü parmak yerine ikinci parmağın veya birinci parmağın kullanılması önerilmiştir (Şekil 14).

gerekli durumlarda üçüncü parmak yerine dördüncü parmağın kullanılabilceği düşünölmektedir (Şekil 18).

Şekil 18. Yalnızca işaret parmağını kullanamayan bireyler için do majör üçüncü pozisyon gamı parmak numaraları

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Parmaklarında fizyolojik problemleri olan bireyler için yazılmış olan alternatif parmak numaralarının işlevselliğine yönelik öğretim elemanlarının görüş ve önerileri nelerdir?

Görüşme Soruları

Soru 1. Kemanda sol majör birinci pozisyon gam için yazılan alternatif parmak numaralarının serçe parmağını kullanamayan, serçe ve yüzük parmağını kullanamayan, serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan, sadece yüzük parmağını kullanamayan, sadece orta parmağını kullanamayan ve sadece işaret parmağını kullanamayan bireyler için işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Soru 1.1. Katılımcılar birinci sorunun birinci sondasında “Sol majör birinci pozisyon gamı için sadece serçe parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir? sorusuna serçe parmak olmadan da uygun çalışma egzersizleri, esnek bir el, doğru dirsek, esnek avuç içi, bilek ve parmak koordinasyonu ile çok tekrar yaparak ve zihinsel olarak durumu tam kabulleniş haline geçerek bu durumun mümkün olacağını belirtmişlerdir.

K1: “Vermiş olduğun parmak numaralarını inceledim işe yarıyor. Öncelikle sol majör gamı için konuşacak olursak serçe parmağı kullanmadan keman çalmak mümkündür. Egzersizi bol yapacaklar ve zihinsel olarak kabullenmeliler durumu. Üçüncü parmağı uzatma fikri gayet yerinde bir fikirdir. Bu parmak numarası ile önemli eserler seslendirilebilir.”

K2: “Sadece serçe parmak olmadan da çalınır bence. Tabi ki zorlanır insan ama etütler ve gamlar yardımıyla elbette alışacaktır. Hatta ileri seviye eserler bile çalmak mümkün olabilir. Esnek bir el çok önemli. Engelli bireylerin de topluma kazandırılması ve özgürce istediği enstrümanı çalabilmesi fikri takdire şayandır.”

K3: “Ben serçe parmak olmadan da keman çalınacağını düşünüyorum fakat parmakların sağlığı çok önemli diğer parmaklara acaba çok yük biner mi diye düşünüyorum. Onun dışında doğru bilek, dirsek, el, avuç içi ve parmak koordinasyonu ile olmayacak bir şey değil.”

Soru 1.2. Katılımcılar birinci sorunun ikinci sondasında “Sol majör birinci pozisyon gamı için serçe ve yüzük parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna işlerin biraz daha zorlaşacağı, daha çok zihinsel kabul ve etüt çalışması gerektiği ve ayrıca doğru bir teknik kabiliyet ile bu şekilde kemanda teknik zorluk içeren eserler

çalınabileceği fakat orta seviye ve profesyonellik olarak bakıldığında bir insanın sınırları zorlayabileceğine vurgu yapılmıştır.

K1. “Parmaklar işlevsel bence. Serçe ve yüzük parmak için de denedim burada işler zorlaşıyor fakat yıllar süren uzun tekrarlarla icracı sadece bu parmaklar ile kemana alışırsa çok yol kat eder diye düşünüyorum.”

K2. “Etüt çalışmaları, gam çalışmaları çok önemli olacaktır. Bence işlevsel. Teknik kabiliyet gelişmeli. Sizin yazdığınız gamları çok çok iyi bir şekilde içselleştirmeliler ve el-kol durumu önem arz ediyor.”

K3. “Durumu zihinsel olarak kabullenmeleri önemlidir. Parmaklar işlevsel. Teknik olarak doğru bir yerde olmalı ve yeterli etüt çalışmaları lazım. Orta seviye ya da profesyonel olur diye net konuşamam insanın gücü tahmin edilemez belki de büyük işler başarırlar.”

Soru 1.3. Katılımcılar birinci sorunun üçüncü sondasında “Sol majör birinci pozisyon gamı için serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna bu durumun mümkün olduğunu fakat bu şekilde orta seviyeyi geçemeyeceklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ek olarak insanın azmini hesaba katmak lazım diyerek yine de azmin her zorluğu aşacağını belirtmişlerdir. Sadece bir parmak ile keman çalmanın mümkün olduğunu fakat el, kol, dirseğin her zamankinden daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda kitap yazılmasının ve destekleyici materyalin iyi olacağını da eklemişlerdir.

K1. “Serçe, yüzük ve orta parmak için konuşacak olursak bu parmaklarını kullanamayan başlangıç keman öğrencileri orta seviyeye belki gelebilir. Belki teknik eserler de çalabilir ama bunu yaşamadan bilemeyiz. İnsanın azmi her şeye kadirdir. Doğru teknik ve yumuşaklık her seviyenin anahtarıdır. Şu anda görünen en gerçekçi senaryo yeni başlayan bir öğrencinin orta seviyeye kadar gelebileceğidir.”

K2. “Sadece bir parmak ile keman çalmak mümkün fakat ileri seviyelere gelir mi bilemem onu görmek lazım. Burada el, kol, dirsek her zamankinden daha da önemli hale geliyor. Çok çalışmak lazım. En fazla orta seviye olur diye düşünüyorum.”

K3. “Bir parmakla keman çalmak tabii zor iş ama mümkün. Doğru teknik ile gerekli zamanı ayırmak ile neler başarılmaz ki yani profesyonel olamaz ama orta seviyelerde gezinir diye düşünüyorum. Merakla bu konuda bir kitap yazmanı bekliyorum. Destekleyici materyaller bu alana katkı sağlayacaktır.”

Soru 1.4. Katılımcılar birinci sorunun dördüncü sondasında “Sol majör birinci pozisyon gamı için sadece yüzük, sadece orta veya sadece işaret parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna sadece bir parmak eksik olacağı için diğer parmakların onun yerine kullanılması sayesinde ileri seviye eserler seslendirilebileceğini bildirmişlerdir. Ayrıca teknik olarak birikimli olunması gerektiğini, uygun etüt, zihinsel kabul ve egzersizlerle desteklenerek yıllar süren bir çaba ile engelli bireylerin müzik eğitimi almasının önünün açılacağını düşünmektedirler.

K1. “Sadece bir parmağı eksik olacak o yüzden daha önce söylediğim gibi bence olur. Güzel eserler seslendirir. Görüşlerimi belirttim zaten benzer şeyler söyleyeceğim bu konuda.”

K2. “Diğer parmağın yerine var olan parmağı koymayı zihinsel ve teknik olarak kendisine kabul ettirirse gayet güzel işler başarır diye düşünüyorum. Diğer görüşlerim aynı şekilde.”

K3. “Engelli bireylerin müzik eğitimi almalarının önü bu yolla açılacaktır. Teknik birikim burada önem arz etmektedir. Bu işin anahtarı doğru etütler, eserler ve yıllar süren çaba.

Soru 2. Kemanda si majör ikinci pozisyon gam için yazılan alternatif parmak numaralarının serçe parmağını kullanamayan, serçe ve yüzük parmağını kullanamayan, serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan, sadece yüzük parmağını kullanamayan, sadece orta parmağını kullanamayan ve sadece işaret parmağını kullanamayan bireyler için işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Soru 2.1. Katılımcılar ikinci sorunun birinci sondasında “Si majör ikinci pozisyon gamı için sadece serçe parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna öncelikle birinci ve üçüncü pozisyon başarıyla öğrenilmeli sonrasında ikinci pozisyona geçilmelidir. Parmak numaraları uygun ve tarafımızca denendi. Teknik olarak ise bol etüt, çalışma ve el-bilek-kol gevşekliğinin önemli olduğunu bildirmişlerdir.

K1. “Önce birinci sonrada üçüncü pozisyonu öğrenmeli daha sonra ikinci pozisyonda rahat edecektir. Bence numaralar işlevseldir. Bende denedim alışkın olmamama rağmen sorun yaşamadım. Ama başlarda biraz yabancılık olabiliyor.”

K2. “Bol bol etüt çalışmalı ve çalışmalarını içselleştirmeli parmaklar işlevsel zaten bende çaldım ama alışmak lazım.”

K3. “Önceki görüşlerim burada da geçerli parmaklar kullanılabilir. Bedenin gevşemiş olması lazım ki beklenmeyen sakatlıklar görülmesin.”

Soru 2.2. Katılımcılar ikinci sorunun ikinci sondasında “Si majör ikinci pozisyon gamı için serçe ve yüzük parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna yine geçmişteki görüşleri ile aynı düşüncede olduklarını belirtmişlerdir. Önce karmaşık geleceğini, denemelerinde eksiklik bulmadıklarını, ikinci pozisyonun iyi öğretilmesi gerektiğini ve bedensel egzersiz önerisi yaptılar. Tamamı olumlu görüş bildirmiştir.

K1. “Başlarda karmaşık gelecektir fakat alıştıkça başarılı performanslar gerçekleştirebilirler. Denemelerimde ben eksiklik bulmadım.”

K2. “Geçmişteki düşüncelerimle şimdi söyleyeceklerim aynıdır. Olumlu yani. Ek olarak ikinci pozisyonun kafa karıştırıcı olmaması için iyi öğretilmesi şarttır.”

K3. “Belki esneme egzersizleri yapılabilir. Farklı pozisyonlar bedeni kasar, alışana kadar sakatlık çıkmaması için iyi olur bence. Başarılı bir öneri olmuş.”

Soru 2.3. “Katılımcılar ikinci sorunun üçüncü sondasında “Si majör ikinci pozisyon gamı için serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna sadece bir parmak ile zor olacağını, uzun süre alıştırma yapılması gerektiğini, zihinsel kabulün ve el, kol, dirsek kullanımının önemine vurgu yapmışlardır.

K1. “Sadece bir parmak ile bu pozisyon gerçekten zorlayıcı. Bu işlevsel olmadığı anlamına gelmez işlevsel bence ama belki aylarca alıştırma yapmak lazım ki bir yol kat edilsin.”

K2. “Öneri güzel. Zihinsel kabul çok önemlidir çünkü pozisyon yeni başlayan için zor olabilir.”

K3. “Bence kullanılabilir. Burada el, kol, dirsek durumuna ayrıca önem vermek kanımca iyi olur.”

Soru 2.4. Katılımcılar ikinci sorunun dördüncü sondasında “Si majör ikinci pozisyon gamı için sadece yüzük veya sadece orta veya sadece işaret parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna bol pratik gerektiğine, özgüvenin önemine, parmağı tam olan bireylerin avantajlı durumda olduklarına ama bu açığın kapatılabileceğine vurgu yapmışlardır.

K1. “Sadece bir parmak eksik, sıkıntı olacağını sanmıyorum. Ama çok pratik yapılmalı.”

K2. “Ben çalarken zorlandım sonra tekrar elime aldığımda biraz daha alıştığımı fark ettim demek ki yine pratik yapmak ve özgüven önem arz ediyor. Bence gayet işlevsel.”

K3. “Tabi ki parmağı tam olan bireyler daha avantajlı ama bu avantajı ortadan bol tekrarlarla kaldırabilirler. Parmaklar işe yarıyor denedim. Bol bol tekrar.”

Soru 3. Kemanda do majör üçüncü pozisyon gam için yazılan alternatif parmak numaralarının serçe parmağını kullanamayan, serçe ve yüzük parmağını kullanamayan, serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan, sadece yüzük parmağını kullanamayan, sadece orta parmağını kullanamayan ve sadece işaret parmağını kullanamayan bireyler için işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Soru 3.1. Katılımcılar üçüncü sorunun birinci sondasında “Do majör üçüncü pozisyon gamı için sadece serçe parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna birinci ve üçüncü pozisyondaki kalıcı seyreden konçerto gibi ileri seviye eserler için parmakların işlevsel olduğunu, birinci ve ikinci pozisyondaki parmakların çok iyi oturtulması gerektiğini ve bilek ile dirseğin parmaklara yardımının önemini vurgulamışlardır.

K1. “Birinci ve üçüncü pozisyonda birçok eser var kalıcı seyrediyor. Bu açıdan bu parmaklar çok önem arz ediyor. İşlevsel olduğunu düşünüyorum.”

K2. “Üçüncü pozisyon artık ilk konçertoları çalmaya başlayacakları alandır. O yüzden birinci ve ikinci pozisyonların çok iyi oturtulması lazım bu parmaklarla ve bence işlevsel olmuş.”

K3. “Yinelemek gerekirse bilek ve dirsek parmaklara yardımcı olmalıdır. Bence işlevsel olmuş.”

Soru 3.2. Katılımcılar üçüncü sorunun ikinci sondasında “Do majör üçüncü pozisyon gamı için serçe ve yüzük parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna nota yerlerini iyi bilmeli ve müzikal kulağı geliştirilmeli, el-bilek koordinasyonuna dikkat edilmeli, yumuşaklık önemli, gamlar yüzlerce kez tuner eşliğinde çalışılmalı şeklinde yanıt vermişlerdir.

K1. “Nota yerlerini ezbere bilmeli ve mümkünse müzik kulağı geliştirilmeli çünkü ellerini kemanda bilinçli şekilde hareket ettirmesi gerekecek. Bence işlevsel.”

K2. “El ve bilek koordinasyonu çok iyi olmalı parmaklar iyi yazılmış fakat yumuşaklık önemli.”

K3. “Gamlar yüzlerce kez tuner eşliğinde çalışılmalı ki sesler otursun. Parmaklar iyi önerilmiş.”

Soru 3.3. Katılımcılar üçüncü sorunun üçüncü sondasında “Do majör üçüncü pozisyon gamı için serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna hızlı hareket eden bir dirsek ve elin elzem olduğu, aylarca gam çalınması gerektiği, orta seviyeye kadar gelebileceği ve fiziksel egzersizin önemini vurgulamışlardır.

K1. “Sadece bir parmak ile keman çalmak zorlayıcı bir iş. Çok pratik yaparak hızlı hareket edebilen bir dirsek ve el ile bu işin üstesinden gelebilirler. Ben olumlu düşünüyorum.”

K2. “Belki aylar sürecektir bir gam çalışması kemancıyı bekleyecektir. Fakat başarılabilir. Orta seviyeye kadar gelebilir. Olumlu görüyorum.”

K3. “Parmağa çok güç binecektir. Parmak kasları çalıştırılmalı ve esnek olmalı. Kullanışlı olduğunu düşünüyorum.”

Soru 3.4. Katılımcılar üçüncü sorunun dördüncü sondasında “Do majör üçüncü pozisyon gamı için sadece yüzük veya sadece orta veya sadece işaret parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?” sorusuna fiziksel ve zihinsel egzersizin önemli olduğu, bol etüdün önemli olduğu ve kendine inanmanın önemine vurgu yapmışlardır.

K1. “Eski görüşlerim hala geçerlidir gayet iyi kullanılabilir. Zihinsel ve fiziksel egzersiz önemli.”

K2. “Yine burada da aynı durum geçerli tabii bol etüt lazım. İşlevsel.”

K3. “Bence uygundur. Ben bu konunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Fiziksel, zihinsel egzersiz ve inanç önemli.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Engelli bireylerin topluma kazandırılması ve eğitim sürecinde bu bireylerin kendilerine daha çok yer bulmaları amacıyla oluşturulmuş olan bu çalışmanın odak noktasını el parmaklarında fizyolojik problemleri bulunan bireyler oluşturmaktadır. Tıpkı diğer bireylerde olduğu gibi fizyolojik problemleri olan bireylerin de toplum içerisinde kendilerini ifade edebilmeleri için kullanılan en yaygın araçlardan bir tanesi müziktir. Müziğin dile geldiği çalgıların içerisinde dünya üzerinde kendisini kabul ettirmiş olan keman çok bilinen ve tercih edilen bir çalgı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda ele alındığında doğuştan ya da sonradan yaşanan kazalar nedeniyle sol el parmaklarında fizyolojik problemleri olan bireylere yönelik alternatif bir yaklaşım bulunmadığından bu bireylerin keman eğitimine katılım sağlama isteklerinin yeterince karşılanmadığı görülmektedir. Özellikle araştırmanın odak noktasını oluşturan parmaklarından bir ya da birkaçını kullanamayan, doğuştan veya sonradan parmaklarını kaybeden bireylerin keman eğitiminde kendilerine yer bulmaları için yapılan çalışmaların çok az sayıda olduğu görülmektedir.

Yurt içinde ve yurt dışında yayımlanmış olan keman metotları karşılaştırıldığında kitapların ana temalarında parmaklarında fizyolojik problemleri olan bireylere yönelik içeriklere rastlanamamıştır. Buna ek olarak bu araştırma, parmaklarında fizyolojik

problemleri bulunan bireylere yönelik yapılan ulusal ve uluslararası araştırmalarla karşılaştırılmaya çalışılmış fakat bu alanda yapılmış bir araştırma olmadığı için benzer bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Bunun sonucunda yakın araştırmalardan bazılarında yer verilmiştir. Uzmanların yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdiği cevaplar incelenip benzer çalışmaların bulguları ile karşılaştırıldığında araştırmaların genelinde ortaya çıkan benzerlik Yakup Aksoy ve Aynur Elhan Nayir tarafından 2022 yılında yapılan “Müzik engel tanımaz: uzaktan keman eğitimi modelinin bedensel engellilerin keman çalma erişimlerine etkisi” adlı araştırma da görülebileceği gibi engelli bireylerin yeterli özveriye gösterdiğinde diğer bireyler gibi keman eğitimine devam edebilecekleridir. Çalışmalar arasında Hande Kılınçlı tarafından 2019 yılında yapılan “Fiziksel engelli çocuklarda keman eğitimi uygulamaları; Örnek olay incelemesi” adlı araştırma serçe parmağı olmayan bir bireyin gözlemlenmesi ve kemana karşı tutumlarının incelenmesi açısından araştırmamızla benzerlik göstermekte fakat eksik olan parmak için herhangi bir alternatif çalışma önerisi veya parmak numarası önermemesi sebebiyle de farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda ele alındığında vücut bütünlüğü tam olan bireyler için yazılmış keman metotlarının ve yapılmış olan araştırmaların engelli bireyler açısından düşünüldüğünde yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür taraması çerçevesinde ortaya çıkan metotların ve araştırmaların bu araştırmanın konu edindiği fiziksel problemleri olan bireylere alternatif parmak numarası yaklaşımı önermemeleri sebebiyle oluşan eksikliklerden yola çıkılarak yapılan araştırmada kullanılan parmak numaraları yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak üç adet uzmana gönderilmiş ve görüşleri alınmıştır. Ortaya çıkan bulgular neticesinde kemanda fizyolojik problemleri olan bireyler için yazılmış parmak numaralarının işlevsel olduğu belirtilmiş ve yalnızca serçe parmağını kullanamayanlar için birinci pozisyonda sol majör, ikinci pozisyonda si majör ve üçüncü pozisyonda do major gamlarında yazılmış olan parmak numaralarının bireylerin profesyonel şekilde eser seslendirmelerine olanak sağlayacağı, serçe ve yüzük parmağını kullanamayanlar için zor olmakla beraber gerekli özverinin sağlanması sayesinde seviyeli eserler çalınabileceği, serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayanlar için dirsek, bilek, el ve parmak koordinasyonunun başarılı bir şekilde sağlanması yoluyla orta seviyeye kadar çıkılabileceğini ama yine de ileri seviye için bir ışık olduğunu, yalnızca yüzük parmağı, yalnızca orta parmak, yalnızca işaret parmağını kullanamayanların da sadece bir parmakları eksik olduğundan dolayı üst düzey eserler seslendirebileceklerini fakat yıllar süren özverili çalışmalarla, zihinsel olarak sürecin içselleştirilmesiyle, fiziksel egzersizlerle, esnek bir parmakla, özgüven duygusuyla çalışılması gerektiğini vurgulayan ek öneriler yapılmıştır.

Araştırmada sunulan ve alanında ilk olma özelliği gösteren bu yeni yaklaşımın keman ile ilgili diğer metotlar ve araştırmalar ile kıyaslandığında kemanda birinci pozisyonda sol major, ikinci pozisyonda si major ve üçüncü pozisyonda do major olmak üzere her notaya karşılık gelen parmak numaralarının sistemli bir şekilde önerilmesi sayesinde kemanda doğru ses üretme ve eserleri istendik yönde seslendirebilme amacına uygun öneriler içerdiği sonucuna varılmıştır.

Bu araştırma kemanda parmaklarında fizyolojik problemleri olan engelli bireylerin topluma kazandırılması ve kendilerini ifade etmelerinin sağlanması adına keman eğitimi açısından önemli bir çalışmadır. Ayrıca başlangıç, orta ve ileri düzey keman icracılarının ya da kemana hiç başlamamış fakat içinde bu isteği barındıran özengen keman severlerin keman çalabilmesi ülkemizin müzik kültürüne ve eğitim kültürüne ciddi katkılar sunacaktır.

Araştırmanın diğer araştırmalara kaynaklık etmesi açısından bir ilk olması önemini ortaya koymaktadır. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalar için bir başlangıç noktası olan bu araştırma verilerinin keman eğitim sürecinin gelişimi için istedik yönde kullanılması ve bu yaklaşımın daha da detaylandırılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Aksoy, Y. ve Nayir, A. E. (2022). *Müzik Engel Tanımaz: Uzaktan Keman Eğitimi Modelinin Bedensel Engellilerin Keman Çalma Erişilerine Etkisi*. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(47), 351-370.
- Birgül, Y. ve Zeki, N. (2017). Güzel Sanatlar Lisesi Viyola Eğitiminde Kullanılan Repertuvara Yönelik Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 414.
- Brown, L. S. ve Jellison, J. A. (2012). Music research with children and youth with disabilities and typically developing peers: A systematic review. *Journal of Music Therapy*, 49(3), 335-364.
- Cüceloğlu, Ö. G. (2013). Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Lisans Öğrencilerinin Çalgı Çalmaya Bağlı Bedensel Sorun Yaşama Durumlarının Çeşitli Değişkenler Yönünden İncelenmesi (Makü Örneği). *E-Journal of New World Sciences Academy*, D0137, 8(2), 326-337.
- Çimen, G. (2003). *Çalgı Çalmaya Bağlı Fiziksel Rahatsızlıklar*. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu. 30-31 Ekim 2003, İnönü Üniversitesi, Malatya, 175-180.
- Çit, U. (2014). *Batı Müziği Keman Eğitiminde Türk Müziği Eserleri ve Etüdlere*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Çuhadar, H. (2009). *Kemanda Çalma Teknikleri*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(1), 121-132.
- Dündar, G. E. (2008). *Keman ve Viyola Çalan Öğrencilerde Ortaya Çıkan Fiziksel Sağlık Problemleri ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Ertürk, Selahattin. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkenyayı Yayın.
- Erdal, A. (2010). *XVIII. yüzyıl ve erken XIX. yüzyıl müziğinin keman tekniği ve yorumculuğuna getirdiği yenilikler*. Sanatta Yeterlilik Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Günay, E. ve Uçan, A. (1980). *Çevreden Evrene Keman Eğitimi 1*. Ankara: Yeni Dağarcık Yayınları.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (11. Baskı.) Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılınçlı, H. (2019). Fiziksel Engelli Çocuklarda Keman Eğitimi Uygulamaları; Örnek Olay İncelemesi. *Online Journal Of Music Sciences*, 4(1), 51-72.
- McCord, K. ve Fitzgerald, M. (2006). Children with Disabilities Playing Musical Instruments. *Music Educators Journal*, 92(4).
- Özübek, A. G. (2019). Erken Müzik ve Keman Eğitimi Süresince Gözlenen Fiziksel Gelişimler ile Karşılaşılması Olası Sakatlıklar ve Önleme Stratejileri. *Balkan Müzik ve Sanat Dergisi*, 1(2), 15-46.
- Tellioglu, S. ve Şimşek, N. (2016). Dünyada ve Türkiye’de Engelli Dostu Turizm. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(33), 552-567.

- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*. Ankara: MüziAnsiklopedisi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, B. ve Eryılmaz, B. (2013). Bodrum Destinasyonunda Engelli Turizm Pazarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 6(11), 52.

Ekler

Parmaklarında Fizyolojik Problemleri Olan Bireylere Kemanın Tuşe Çalışımında Fizyolojik Problemlili Parmak Yerine Alternatif Parmaklar ile Çalma Önerisi Geliştirmek İçin Görüşme Formu

Bu yarı yapılandırılmış görüşme formunun amacı, parmaklarında fizyolojik problemleri (parmaklarından bir veya birden fazlasını kullanamayan ya da olmayan) olan bireylere kemanın tuşe çalışımında fizyolojik problemlili parmak yerine alternatif parmaklar ile çalma önerisi geliştirmektir. Bu amaçla iki bölümden oluşturulmuş görüşme formunun I. bölümünde siz alan uzmanı akademisyenlerin demografik özellikleriniz ile ilgili 5 soru, II. Bölümünde ise parmaklarında fizyolojik problemleri (parmaklarından bir veya birden fazlasını kullanamayan ya da olmayan) olan bireylere kemanın tuşe çalışımında fizyolojik problemlili parmak yerine önerilen alternatif parmaklar ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Sizden istenen parmaklarında fizyolojik problemleri olan bireylere kemanın tuşe çalışımında fizyolojik problemlili parmak yerine önerilen alternatif parmaklara ilişkin sorulara açıklayıcı yanıt vermektir.

Şimdiden katkılarınız için çok teşekkürler ediyorum.

Dr. Öğretim Üyesi Uğur ÇİT

Munzur Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi

TUNCELİ

1. Bölüm

KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda size ait sorulara karşılıklarında boş bırakılan yere cevabınızı yazınız, lütfen.

1.Cinsiyetiniz:

2.Yaşınız:

3.Akademik Unvanınız:

4.Hizmet Süreniz:

5.Uzmanlık alanınız:

II. Bölüm

Aşağıda parmaklarında fizyolojik problemleri (parmaklarından bir veya birden fazlasını kullanamayan ya da olmayan) olan bireylere kemanın tuşe çalışımında fizyolojik

problemlı parmak/parmakları yerine alternatif parmak numaralarına ilişkin sorular verilmiştir.

Sizden istenen bu sorulara yanıtlarınızı açıklayıcı bir şekilde vermektir. Görüşme gönüllülük ilkesi temelinde olup, görüşüp görüşmemekte özgür olduğunuz gibi, görüşmenin herhangi bir safhasında da görüşmeden çekilebilirsiniz.

SORULAR

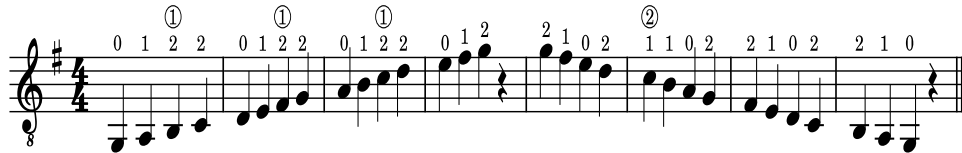
1. Kemanda sol majör birinci pozisyon gam için yazılan alternatif parmak numaralarının serçe parmağını kullanamayan, serçe ve yüzük parmağını kullanamayan, serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan, sadece yüzük parmağını kullanamayan, sadece orta parmağını kullanamayan ve sadece işaret parmağını kullanamayan bireyler için işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Bu soruya ilişkin sonda soruları şunlardır:

1.1.Sonda: Sol majör birinci pozisyon gamı için, sadece serçe parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan aşağıdaki parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

1.2. Sol majör birinci pozisyon gamı için, serçe ve yüzük parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

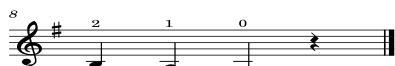

1.3. Sol majör birinci pozisyon gamı için, serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

1.4. Sol majör birinci pozisyon gamı için, sadece yüzük veya sadece orta veya sadece işaret parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

A: Yüzük Parmak:

2.4. Sonda: Si majör ikinci pozisyon gamı için, sadece yüzük veya sadece orta veya sadece işaret parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

A: Yüzük Parmak:

B: Orta Parmak:

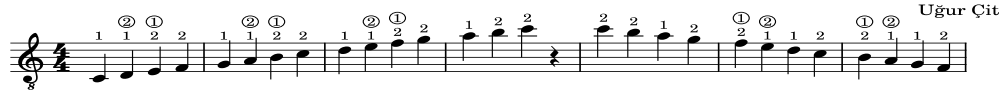
C: İşaret Parmak:

3. Kemanda do majör üçüncü pozisyon gam için yazılan alternatif parmak numaralarının serçe parmağını kullanamayan, serçe ve yüzük parmağını kullanamayan, serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan, sadece yüzük parmağını kullanamayan, sadece orta parmağını kullanamayan ve sadece işaret parmağını kullanamayan bireyler için işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

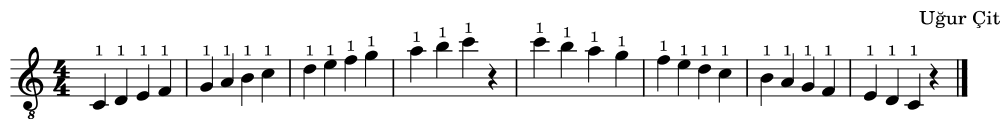
Bu soruya ilişkin sonda soruları şunlardır:

3.1. Sonda: Do majör üçüncü pozisyon gamı için, sadece serçe parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

3.2. Sonda: Do majör üçüncü pozisyon gamı için, serçe ve yüzük parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

3.3. Sonda: Do majör üçüncü pozisyon gamı için, serçe, yüzük ve orta parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

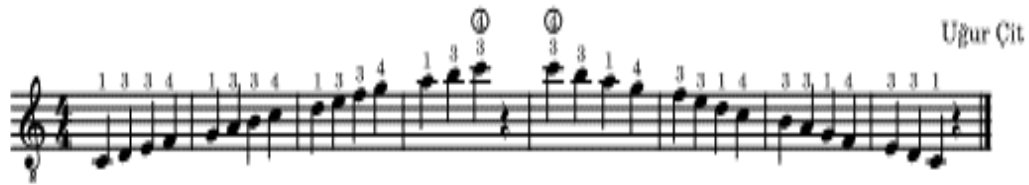

3.4. Sonda: Do majör üçüncü pozisyon gamı için, sadece yüzük veya sadece orta veya sadece işaret parmağını kullanamayan bireylere sunulmuş olan parmak numaralarının işlevsel olup olmadıklarına ilişkin görüşünüz nedir?

A: Yüzük Parmak:

B: Orta Parmak:

C: İşaret Parmak:

